

бы ні скончылася гульня, ён заставаўся між імі панам, вечным *даміно*. А вось у дварах і бытоўках былі толькі казлы і тыя, хто выйграў.

Даस्ताць

Антаніна Хатэнка

Усе людзі ад прыроды гульцы. Дый жыцьцё падобнае да вялікай заўзятай гульні. Ці хто каго, ці хто з кім.

Чалавеку малому й сталаму трэба цацка, якую ён будзе даглядаць, якую ён будзе выхваляцца. А дзе й сваю недасканаласьць цацкаю прыкрые — ці то аўтамабілем, ці то шыкоўнай кватэраю, ці футрам. Маўляў, вось маю, дасягнуў, ня горшы за ўсіх вас.

Але бываюць гэтакія часы й гэтакія краіны, калі цацку для жыцьцёвае гульні прыдбаць заскладана.

Памятаю, які дзясятка гадоў таму ці ня ўсе мы апантана гуляліся ў драматычную гульню пад назваю „*дастаць*“.

У аднаго тут роля дабрадзея, які нешта *дастае*, у іншага — прашэньніка. Потым ролямі мяняюцца. І *дастаецца* ўсё, што душа сьніць — машыны, дываны, лекі, хаты, пасады, кнігі, сукенкі, мэбля, посуд.

Гульня закручвае, захапляе, робіцца падобнай да хованак.

Зьялася цяпер ушчэнт гульня, а лёгкае слоўца „*дастаць*“ зьмяніла акрасу. Цяпер мы скрыўджана адмахваемся адно ад другога: „Адчапіся! Не *дастай!*“. Цяпер мы абураемся: „Ну й *даставучы* ж ты!“ А самыя дасьціпныя абразьліва кпяць: „Ня будзь *Дастаеўскім!*“.

Жытка нашая вымучыла, *дастала*.

Дах

Даніл Альпяровіч

Слова гэтае беларусы прыдбалі, кажуць, у Польшчы, а палякі, у сваю чаргу, завезьлі яго безь ніякіх зьмен зь Нямецчыны. *Дах* і па-нямецку, і па-польску гучыць аднолькава: „*Dach, dach*“. І калі тым жа шляхам, з Захаду на Ўсход, праехаць сёньня нават на пырхаючай „Ладзе“ і пачаць вандроўку ад яснай, чыстай, скрозь чарапічнай чырвані шатровых, мансардавых альбо ярусных *дахаў* нямецкай Баварыі, то далей фарбы *дахаў* нібыта згаснуць — значыць, вы ўжо недзе ў былой ГДР. А калі пераедзеце цераз Одэр, у Польшчы вам кінуцца ў вочы двухсхільныя *дахі* з прыгчолкамі, ці больш звычайныя — двухспадавыя, але ўсё болей крытыя гонтай, дранкай ці яўна ваўкавыскім шыфэрам альбо ацынкаванай бляхай, прыдбанымі шчэ ў савецкія часы па мізэрным савецкім кошце, прыдбанымі „по блату“ не без дапамогі сваіх беларускіх сваякоў пасля ўдалага гандлю чым-небудзь дэфіцытным недзе на гарадзенскай барахолцы.

Чым бліжэй да Беластоку, тым часьцей будзе трапляцца будыніна, крытая чаротам альбо саломай. Такія пакрыцьці не назавеш „*дахам*“, гэтакія называюць страхом.

Але сёньня гаворка не пра іх. А пра *дах*.

Беларускі *дах* ведамы чытачу ня горш, чым мне. Ад Буга пачынаецца

чарга дзівосных збудаванняў, якія недасьведчаны чалавек можа прыняць за замкі альбо кляштары. Іх *дахі*, усіх ведамых будаўнікам кшталтаў, пакрыты часьцей за ўсё не якім-небудзь мясцовым шкадлівым для здароўя шыфэрам альбо, крыў Божа, дранкай, а чырвонай нямецкай альбо прыбалтыйскай *дахукай*. І купленай не за канаючы беларускі рубель.

Калі нехта, нават чалавек з рызыкай альбо які-небудзь харызматычны народаабраньнік, рабіў давераную справу неахайна альбо недасьведчана, то яго спынялі, памінаючы і спасылаючыся на ўсё той жа *дах* — „Злазь з даху, ня псуў гонту!“...

Дача

Віталь Цыганкоў

Вызначэньне слова „*дача*“ ў беларускім тлумачальным слоўніку пры канцы ХХ стагодзьдзя ўспрымаецца з тужлівай іроніяй: „Загарадны дом для адпачынку гараджан“. Які адпачынак?! Сёньняшні „*гома дачнікус*“ штурмуе зь вёдрамі і торбамі электрычкі. Ягоная ідэалёгія ўнікальная па сваёй прастаце: „Працаваць трэба“. Гэтыя людзі ўважаюць, што адпачываць на ўчастку проста непрыстойна. Няшчасныя пяць сотак засланяюць для іх увесь сьвет. Тэатры, кіно, прагулкі зь дзецьмі на выходных, выезды на прыроду засталіся недзе там, у *пераддачным* жыцьці. *Дачнікамі* сталі журналісты і інжынэры, міністры і рабочыя.

Беларуска-савецкі *дачник* апошніх дзесяцігодзьдзяў — гэта далёка ня той чэхаўскі тып, які шпацыраваў сярод садоў, што пахлі бэзам і чаромхай, вальжана фліртуючы з млявымі паненкамі.

Тыя *дачы* разам з тымі дачнікамі зьніклі пасля 1918 году, а наўзамен зьявіліся дзяржаўныя *дачныя* гарадкі для партыйных дзеячаў, акадэмікаў і пісьменьнікаў. Менавіта такім *дачам* пісьменьнікаў быў прысьвечаны ананімны „Тарас на Парнасе“ ХХ стагодзьдзя — „Сказ пра Лысую гару“, адзін з разьдзелаў якога прысьвечаны балючай для кожнага *дачника* праблеме здабыцця ўгнаенняў:

Адзін праязік меў удачу:
Купіць гаўна ён бочку змог.
Прыпёр упоцёмку на дачу
І начапіў цяжкі замок.

Замежнікі зьведваюць пэўныя праблемы пры перакладзе слова „*дача*“. Часьцей за ўсё яны мусяць проста адмовіцца ад пошукаў дакладнага адпаведніка і запазычваюць гэтае слова адзін у адзін: *the dacha*. Ну, праўда, ня вілай жа яе называць!

Слова „лецішча“ для *дачы*, кажуць, вынайшаў пісьменьнік Ян Скрыган яшчэ да эпохі *гома дачнікусаў*. Цяпер яно здаецца занадта лірычным для *дачы*, на якой працуюць, як валы.

Ёсьць нешта няшчасна-сацыялістычнае ў *дачным* шаленстве, у корпаньні ў гародзе ад ночы да ночы. Але большасьць сёньняшніх гараджанаў — былыя сяляне альбо дзеці сялянаў, і зямля для іх пасля ўсіх войнаў і голадаў стагодзьдзя ўяўляецца адзінай карміцелькай. *Дача* — гэта савецкі сурагат свайго дому, прыватнай уласнасьці, што дазволіць сабе могуць вельмі нямно-